

Alte Drucke

**IVDOCI || CLICHTHOVEI || THEOLOGI PA-||RISIENSIS, || De
vita & moribus Sacerdotum || Opusculum, eorum
dignitatem || ostendens, & quibus ornati ...**

Clicthove, Josse

Parisiis, 1563

EXPLICATIO MYSTERIORVM SACROSANCTAE MISSAE.

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:gbv:ha33-1-150190

✠ EXPLICATIO
MYSTERIORVM
SACROSAN-
CTAE MISSAE.

De significatione sacrarum vestium.

HVMERALE, quod de fragili, sed puro & mundo lino contextum est, Sacerdotis caput cōtegens, significat Christi diuinitatem, fragili carne, humana, quæ tamen munda, & peccati omnis expers esset adpertam.

Alba) Cū sit & ipsa pura, & vndique clausa, insinuat integerrimam Christi inter omnes conuersationē, quam ab omni peccato præmunitam, & omnis labis expertem vsque in finem traduxit.

Cingulum.) Quo amplitudo Albæ constringitur, significat Christum perfectissimam & altissimam cōuersationem suam sæpe constrinxisse, & ad infirmitates nostras attemperasse, & nostris se moribus accommodasse, vt actionibus ipsius ad scientiam salutis eò melius instruermur. Et quemadmodum Albæ laxitas

Cinguli constrictione non minuitur, sed in seipsa cōplicatur, ita Christi sanctitas in se mansit perfectissima & integerri-
ma, licet propter instructionem & vtili-
tatem nostram sæpe ad hominis infirmi-
mentum contraheretur.

Manipulus) Quo manus sinistra alli-
gatur, Christum innuit ab omni actio-
ne prava, & sinistra immunem perseque-
rasse. Cum enim in Christo residerent, &
omnipotēs diuinitas, quæ per dexteram,
& infirma humanitas, quæ per sinistram
designat, sic diuina virtute Christus sini-
stram suam, id est humanitatem, alligauit
& detinuit, vt ad actum prauū nusquam
desisteret.

Stola) Quæ à collo pendens, in pecto-
re crucis imaginem effigiat, volūtariam
Christi obedientiam insinuat, qua pro
salute nostra Patri obedire voluit vsque
ad mortem, mortem autem Crucis.

Philip. 2.

Casula) Duas partes habet: Anteriorē
quæ minor est, & ecclesiam, quæ Christi
passionem præcessit, insinuat: Postero-
rem, quæ est laxior, & crucis imagine in-
signita, populum significat Ecclesiæ Chri-
sti, post crucem & passionem adunatum.
Vnde & Casula, quæ cum vna sit, & sibi

firmissimè cohereat, eam tamen sacerdotis brachia in duas quasi partes diuidunt innuit vnitatem Ecclesiæ ex duobus populis, qui Christi passionem præcesserunt, & sequuti sunt, coadunatam & coniunctam.

Alia vestium significatio.

Humerale) Quod humeris circumponitur, & ad renes vsque demissum pectore colligatur, bonæ operationis indefatigabilem tolerantiam, & cordis simul ac corporis insinuat castitatem.

Alba) Cædoris sui munditia innocentia & puritatis, quam in baptismo accepimus, nos commonet, & vt eam in omni actione immaculatam conseruare, & integram ante Christi Tribunal repræsentare studeamus, iubet.

Cingulum) Albæ laxitatem cohibens, significat lumbos mentis nostræ, ne castitas incentiuorū stimulis dissoluatur, cauere esse cohibendos.

Manipulus) Bonorum operum fructum nobis innuit, quo dum calamitatibus seculi huius exercemur consolari nos debemus, & benefaciendo non defatigari, memores nos olim lætos ad Dominum cum manipulis nostris apparituros, &

Galat. 6.

Psal. 1.

boni operis gratam mercedem à iusto Iudice relatu-ros esse.

Stola) Nos admonet, vt iugo Domini libentes ceruicem supponamus, & armis iustitiæ à dextris & sinistris muniti, nec vllis aduersitatibus fracti, nec prosperitatibus elati, à via iustitiæ vsquam deflectamus.

Casula) Charitatē significat, qua intra viscera miserationis & dilectionis omnia Christi membra complecti, & cum his in tima dilectione coniungi debemus.

Deniq; hæ vestes memoriā Dominicę passionis in animis nostris renouant, dū per Humerale pānum intelligimus, quo ministri faciem Christi obuelantes alapis cædebant, & vt percussorem suum, quem oculis videre non poterat, prophetica cognitione proderet, per ludibrium hortabantur. Per Manipulum, à manibus dependentem, & Cingulum quo corpus circumligatur, vincula quibus innocens Dominus constringebatur. Per Albam, vestis alba, quam ad deridendū eum Herodes ei induit. Per Casulam, purpura, qua milites eum ad ignominiam vestiebant, innuitur, vt tali indutum ornatu ministrum coram altari conspicientes

statim capti, & derisi, & omnibus contumeliis pro nobis affecti.

De Luminaribus & de Incenso.

PRæterea luminaria accenduntur in cultu diuino, quorum splendore nati Saluatoris, & per eum redempti generis humani lætitia designatur: Simul & hoc innuitur, cultum nostrum ei deferuere, qui lucem habitat inaccessibilem, & qui solus mentes hominum veræ lucis suæ fulgore illustrat. Incensum verò ideo offertur, vt in cœlum, quo fumum eleuari conspiciamus, eò mentis nostræ intentionem dirigamus. Simul vt supplicationes, & orationes nostras ante cōspectum Dei ascendere, & Deo in odorem suauitatis gratas effici, & ab eo benignè exaudiri flagitemus.

De accessu sacerdotis ad Altare.

Sacerdos sic indutus, vt Christi passio nis imaginem in se ostendat, ad altare procedēs, nihil in manibus gestet præter crucem aut calicem, quorum vtrūque passionis insigne est, vt insinuet Christū Saluatorem nostrum ad Sacrificiū, quod pro redimendis nobis fecit, nō veterum hostiarum pompam attulisse, sed semetipsum in Hostiam sanctam, viuentem &

rat-

Roma .12

rationabilem obtulisse Deo nec in hircorum aut vitulorum sanguine, sed per *Hebr. 9.* proprium sanguinem introisse semel in sancta, æterna redemptione inuenta.

Supplicantis autem gestu Sacerdos ad Altare adueniens, astantem plebem secum ad peccatorum Confessionem faciendam exhortatur, eo gestu insinuans nos, non tam in iustitiis nostris, quàm in meritis Domini nostri Iesu Christi salutem nostram inuenire, & maximè contribulati spiritus, & humiliati & contriti cordis Sacrificio nos id quærere debere, vt excellētis Sacrificij istius (quod pro nobis obtulit Filius Dei) virtus nobis ad salutem applicetur. Tundit autem pectus inter confitendum, commonens *Psal. 104.* nos, ne scelerum nostrorum culpam in Deum authorem, aut in alios homines regeramus, quod impij faciunt, excusationes in peccatis quærentes: sed vt malitiæ nostræ causam ex cordis nostri prauitate promanare, vera humilitate confiteamur, vt peccatorum nostrorum veniam eò facilius apud misericordem Dominum impetremus, quò humiliter illa deplorauerimus. *I. Ioan. I.*

Altare ex multis lapidibus, vndique coaceruatis compingente & conglutinante cemento constans, nō in- cōgruē significat Ecclesiā ex diuersis populis, velut viuis lapidibus, ædificatam, & vno charitatis glutino coagmētatam. Dum igitur sacerdos in medio osculatur Altare, hoc demonstrat, quomodo Christus Dominus de cœlo veniens Ecclesiā suam in medio eius sit deosculatus, qui cū sit factus pax nostra, vtraque fecit vnum, & sublatis ē medio inimicitias duos populos Iudæorū & Gentīū condidit in semetipso in vno nouo homine, faciens pacē, vt recōciliaret ambos in vno corpore Deo, per Crucē interficiens inimicitias in semetipso, & veniēs euāgelizauerit pacē his qui lōgē, & his qui propē fuerunt, vt per ipsum haberent accessum ambo in vno spiritu ad patrem.

Ephes. 2.

Quoties ergo Sacerdotē Altare deosculantem conspexerimus, semper nobis istius magnæ dilectionis veniat in mētē, qua Christus ita dilexit Ecclesiam, vt seipsum impēderet pro ea, vt eā sanctificaret, & sibi exhiberet Ecclesiam gloriosam, nō habentē maculā, neque rugam.

Ephes. 5.

De Introitu.

Introitus, quem hilari concentu, & intentis vocibus pariter omnes canunt; sanctorum Patrum pro Christi Saluatoris aduentu ad Deum suspirantium plenas desiderij voces insinuat. Dum enim generis humani vulnera periculosa videret, quam quæ humana ope curari possent, Medicum illum de cælo promissum ardentibus votis expetebant: Emitte, inquit, Domine Agnū Dominatorem terræ. Et alius: Excita potentiam tuam & veni, ut saluos facias nos. Et alius: Rorate cœli desuper, & nubes pluant iustum, aperiatur terra, & germinet Saluator. Repetitio Introitus istius desiderij vehementiam significat. Cui Versiculus ille, Gloria Patri, interijcitur, ut significetur in eo, quæ illi venturum expetebant, nos venisse gaudemus, plenitudinem diuinitatis inhabitare. Et ut pro redemptione nostra, quam non de meritis nostris, sed de Dei misericordia obtinuimus, sanctissimæ Trinitati debitas gratias agamus.

Kyrie Eleison.

Post Introitum Chorus nonies canit Kyrie Eleison, singulis in Trinitate personis, perfecta obsecratione sup-

F ij

*Esaie 16.**Psal. 79.**Esa. 45.**Coloss. 1.*

plicans, ante omnem aliam orationem Domini misericordiam implorat. Quo cantu Ecclesia innuit se quoque gratia & misericordia Dei indigere, & à Deo, vt communis Redemptoris Iesu meritis adiuuetur, & saluetur, votis ardentibus expetere.

Gloria in Excelsis, Et in terra.

DVM Ecclesia infirmitatis suæ, & peccatorum suorū memor Dei misericordiam pro sui liberatione multis gemitibus & suspiriis implorat, Sacerdos in Altari mox Hymnum pronuntiat quem in ortu Saluatoris Angeli canebant, laudantes deū, & dicētes: Gloria in excelsis Deo. Quo in animis nostris illud nati Saluatoris gaudium renouatur. Cuius annunciatione Angelus in Christi Natiuitate totum mundum ingenti cōsolatione explebat. Nolite (inquit) timere, Ecce enim Euangelizo vobis gaudium magnū, quod erit omni populo, quia natus est vobis Saluator, qui est Christus Dominus. Chorus autem totius populi vicem implens, & quasi in tantæ salutis recordatione non valens præ gaudio voces suas continere, mox raptum de ore Sacerdotis Hymnum alacri modula

Lucæ. 2.

tionem prosequitur, laudans & glorificans Deum, qui fecit nobiscū misericordiam suam.

De Collecta.

O Ratio Sacerdotis, quam pro totius populi necessitatibus ad Deū porrigit, Collecta vocatur, vel quia totius populi petitiones in ea colliguntur, vel quia in vnum coeunte, & collecto populo, licet ab vno Sacerdote, omnium tamē vice offertur Deo.

Salutationem populi ante Orationem præmittit Sacerdos, vt audientium corda ad instructionem aperiat, & deuotionem excitet, vt communem Ecclesiæ postulationem, communibus etiā votis adiuuent. Vnde & Chorus totius populi vicem tenens, respondet Amen: quo se Sacerdotis petitioni innuunt assentiri, precantes ad salutem omniū euenire, quod communi nomine postulatum est.

Omnes autem orationes & petitiones suas Ecclesia concludit, Per Dominum nostrum Iesum Christum, quem Dei & hominum vnum nouit Mediatorem, & huius se meritis adiuuari, & saluari, & *1. Tim. 2.* propter ipsum orationes suas à Deo exaudiri confidit.

De Epistola

E Pistola ad populi eruditionem seruiens, officium signat, quod multis temporibus lex Mosaica, inde ad exitum legis, Ioannes Baptista exercuerat, quo venturo Christo in animis hominum viam prępararent. Ideo autem Epistola *Hebr. 7.* pręcedit Euangelium, vt hac sit imago legis, auditores suos, quos ad perfectum adducere non poterat, ad Euangelij auditionem, in illa perficiendos transmittentis.

Ad lectionem Epistolę sedemus, imperfectionem legis quā longē infra Euangelij dignitatem subsistat, hoc gestu indicantes, & plenam reuerentiam auscultationi Euangelicę, (quę pręcipua & perfectissima & saluberrima est) reseruantes.

De Graduali, Alleluia, & Tractu.

G Raduale lamentum pœnitentię insinuat, quoniā olim homines Ioannes pœdicatione sua ad cōpunctionem & pœnitentiam prouocabat. Et nos quoque ad salutem, quę Christi sanguine comparata est, fruendam aliter quā per compunctionis & pœnitentię gradum conscendere non possumus. Itaque

Graduale adhuc in stadio pugnātium, & pro accipienda vitæ eternæ mercede laborantium, & cum difficultatibus carnis & huius seculi luctantium, cantus est, sicut Alleluya vox est Beatorum, & de percepto vitæ æternæ brauiο exultantium, & Deum sine fine laudantium, sicut de beatis scriptura meminit, Beati qui habitant in domo tua Domine, in secula seculorum laudabunt te. Vnde & cantus ille lōga vocis modulatione extrahitur, & paucis syllabis multa prolixitas cantus adaptatur, ad innuēdum maiore esse beatorū in illa æterna vita lætitiā, quā verbis humanis enunciari queat. Ad quā significationē etiam hoc facit, quod peregrinā vocem (quæ Latinè valet, Lauda te Dominū) sine interpretatione retinemus, vt indicemus nos in hoc exilio positos experiri non posse, qualia sint, quæ Deus præparauit diligentibus se.

Psal 83.

I. Cor. 2.

Alleluia tēpore resurrectionis Dominicæ, per dies Pentecostes (quod tempus futuræ foelicitatis statum designat) crebro iteratur. A septuagesima vsq; ad Domini resurrectionem (quod est tempus pœnitentiæ destinātū) omittitur ille Cantus lætitiæ, & eius loco Tractus multa

vocis asperitate & multiplicatione verborum canitur, significans piorum gemitus, quibus præsentis vitæ miseriam, & infœlicitatem deplorant, & ad vitæ æternæ gaudia suspirant, querentes incolatum suum nimis prolongari.

Psal. 119.

De Evangelio.

DIaconus Euangelium lecturus vertit faciem ad Aquilonē, quæ mundi plaga quasi potestati & malitiæ diabolicæ dedicata, multis scripturæ locis infamatur. Ponam sedem meā in Aquilone, inquit ille malignus, & similis ero altissimo. Et scriptura ab Aquilone omne malum pandi asseuerat, & alia fugere iubet Aquilonem. Contra hanc mundi plagam vox Euangelij personat, vt significetur, per Euangelij Christi annunciationem subuersum esse principatum diaboli, & potestatem eius destructam, & ipsum mundi huius Principem iam iudicatum, & è suis sedibus eiectū esse. Sed & hodie, si quando diabolus in cordibus hominum sedem occupauerit, vbi efficacem Euangelij vocem auribus receptam, in corda demiserint, statim maligni illius consilia destruuntur, & machinationes eius & suggestiones expelluntur.

Diaconus verò ante recitationē Euangelij, Salutationem præmittit ad populum, qua animos eorum ad auditionem verbi præparet, & attentos reddat, Gratiam illis à Domino optans, qua digni & idonei auditores fiant, vt cum mansuetudine suscipiant verbum, quod possit saluare animas ipsorum: Ad quam Salutationem omnis plebs exurgens, reuerenti gestu, erectis corporibus, & nudatis capitis, innuant se ad Euangelij auditionem promptos & attentos esse. Et vbi minister edocuerit eos, de qua Euangelij parte aliquid depromere velit, inquit: Sequētia sancti Euangelij secundum hunc aut illum Euangelistam, statim populus læta gratulatione acclamat, glorificans Deum, qui ipsos etiam ex dignatione sua voluerit esse participes Euangelij Christi quod est virtus ad salutem omni credenti. *Iacobi i.* *Rom. i.*

Hinc Crucis imaginem imprimit libro, ex quo recitare vult, innuens hanc non humanæ prudentiæ, sed diuinæ Sapientiæ doctrinam esse, & ad Mysterium crucis Christi, adeoque ad salutis & redemptionis nostræ rationem pertinere. Mox tam ipse quā omnes astantes Cru-

cis signa in tribus locis sibi manu imprimunt. In fronte, ut non erubescant Euangelium crucis, Sed ut Christi doctrinam palam præ se ferant, & in moribus expriment ac tota vita & conuersatione ostendant. In ore, ut significant se ore confiteri velle ad salutē, & ut meminerint tales ex ore credentis sermones procedere debere, qui crucem Christi redoleant, & qui audientibus dent gratiam, & ad salutem ipsos ædificent. In pectore, ut demonstrēt quæ ore confitentur, eadem firmo cordis assensu se asseuerare, & credere. Ad finem Euāgelij pectora sua denuo Crucis signaculo muniunt, ne veniens Diabolus tollat salutare semen de cordibus ipsorum, sed ut retentum radices agat, vireat, & fructus suos proferat in vitam æternam.

Ephes. 4.

Luce 8.

De Symbolo.

Publica fidei professio salutarē Euangelicæ prædicationis fructum indicat. Ex auditu enim fides hauritur. Incipitur autem Symboli professio à Sacerdote, & per Chorum aut populum continuatur, ut ex eo intelligamus fidei nostræ fundamenta nos ex ore Christi, id est, prædicatione verbi haurire, cui dum

assentimur, veram fidem corde concipimus credentes ad iustitiam, quam deinde ore confiteamur ad salutem.

De Offertorio.

Rom. 10.

VBI Sacerdos salutato populo, & vt orent admonito, statim ipse improviso silentio conticescit. Chorus autē alta voce canit: iam nūc Christi passionis quædam imago proponi incipit. Hoc enim silentium non ineptè significat silentium, quod Dominus egit, cum inimicorum furori cedens in desertis locis aliquādiu ante passionem suam delituit. Interim tamē à Confessione eius credentes in ipsum non tacebant. Atque etiam quotiescunque mundus cōtra Christum insurgeret, non tamen à Confessione ipsius fideles cohibere vlla vi posset, quin mundo inuisum Christum liberis vocibus confiteantur.

Ioan. 1.

Hæc autē præuia oblatio, quæ in pane & vino aqua mixto (quo populorum fidelium cū CHRISTO vnio significatur) fit, illam in Christo promptam voluntatem, & ardens desiderium significat, quo iam ante passionem voluntati Patris se permittebat, & pro hominum salute iam voto & desiderio se offerebat.

Vide Cyprian. li. 2. Epist. 3 de conse. dist. ij. c. Non oport. c. Cum omne.

DE MYSTERIIS

Habeo Baptismo baptizari, inquit, & quo modo coartor vsque dum perficiatur?

De Præfatione.

Sacerdos post silentium rursus vocem exaltans, manifestum Christi post aliquot dierum latebras, in Hierusalem aduentum nobis reducit in memoriã, cùm obuiantium summo honore exceptus, inter gratulantium & laudantium voces urbem ingressus est. Sacerdos verò illas acclamantis populi laudes repetens, Benedictus (inquit) qui venit in nomine Domini, Osanna in excelsis. Crucis imaginẽ manu ante faciem & pectus suum ducit, innuens Christum Dominum non ad regnum aut pompam secularem, sed ad passionem & mortem Crucis pro redẽptione nostra tolerandam venisse Hierosoly mã, ideóque tota Præfatione & Hymno, qui eam sequitur, hoc potissimum agitur nobiscum, vt cum voce mẽtem ad Deum attollentes, pro inæstimabili redemptionis nostræ beneficio, cuius mox memoriam celebrare tendimus, gratias agamus omnipotenti deo.

De loratione manuum.

Tam altis & sacrosanctis mysteriis etiam externam puritatem & reue-

rentiam conuenire nemo ambigit. Deus tamen cordis mundiciem magis requirit. Ideoque in conspectu omnium manus abluens Sacerdos, & se & alios commonet, vt immundas & prauas cogitationes iam nunc ex corde abstergant, quò tantis Mysteriis apti esse queant, ne Deus malitia nostra offensus, oblationes & preces nostras auerfetur, & illud nobis occinat: Cùm extenderitis manus vestras, auertam oculos meos à vobis, & cùm multiplicaueritis orationes, non exaudiam. Quia manus vestræ sanguine plenæ sunt. Lauamini, mundi estote, auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis.

Esaiæ I.

De Canone.

Iam inde ab initio Canonis omnia sub silentio Sacerdos peragit, vt insinuet Dominicæ passionis mœrorē. Et iam paucis admodum occupatur signis ceremonialibus vt per quietem animū suum intra se colligens, ad altissima & sanctissima gratiarum actionis & consecrationis verba maiore attentione aduigilet. Solum tamen Crucis signum crebrò repetit, vt ad considerandam Domini passionem intuentium animos ipso gestu

subinde excitet & cohortetur.

De Osculo altaris.

Sacerdos inchoaturus Canonem ante medium altaris, inclinato capite osculum figit in Altari, humilem illam Christi Domini obedientiam demonstrans, qua imminente iam mortis suæ tempore, vltro Hierosolymā adueniens, inimicorum suorum se permisit potestati, vt obedientiā pariter & dilectionem Patris in se manifestè ostenderet. Vt cognoscat mundus, inquit, quia diligo Patrem. Et sicut mandatum dedit mihi Pater sic facio. Nec tamen ex sola Patris dilectione & obedientia ad mortem se humiliauit filius Dei, sed nostræ etiam salutis affectus eum perpulit, vt miseros nos, & peccatis, ac damnationi obnoxios pacificaret, per sanguinem Crucis, & à Deo alienatos Hostia corporis sui reconciliaret Deo. Altare enim ex multis coaceruatum lapidibus, populorū vniuersitatem rectè significat, quam per Christi passionem pacificatam, & cum Deo reconciliatam, ex impressione Osculi aptè intelligimus.

Ioan. 14.

Colos. 1.

De trina consignatione oblationis, & mox de quinque crucibus.

TRina consignatione Crucis quæ su-
per totam oblationem extenditur,
accipimus, vna totius Trinitatis vo-
luntate, redēptionis nostræ opus esse cō-
summatum. Nam & pater ex dilectione
qua mundum dilexit, Filio proprio non
pepercit, sed pro nobis tradidit illum. Et
Christus animæ suæ potestatem habens
ita vt nemo eā auferret ab ipso, nisi eam
ipse desiderio salutis nostræ ponere vo-
luisset, semetipsum vltro per Spiritū san-
ctum obtulit immaculatum Deo, vt nos
emundaret. Extenduntur autē consigna-
tiones istæ super totam oblationē in pa-
ne & vino propositam, vt inde recorde-
mur Christum, vt nos redimeret, in Cor-
pore & Sanguine mala nostra tolerasse,
& inimicorum ipsius crudelitatem non
leuibus pœnis cōtentam fuisse, sed vsque
ad sanguinis effusionem desæuisse.

*Ioan. 3.**Roma 8.**Ioan. 10.*

Rursus post preces, quinque Cru-
ces fiunt super oblationes, per quas bre-
ui transcurso quinque dierum Mysteria
atinguntur, qui ab ingressu Christi vs-
que ad diem immolationis suæ interces-
serūt, quibus ideo minus immoratur Sa-
cerdos, vt sextæ diei, qua Dominus re-
demptionem generis humani consum-

Gen. 22.

DE MYSTERIIS

mauit, Myſteria pleniorē commemora-
tione completi queat.

*De Eleuatione Corporis &
Sanguinis Domini.*

CUm iam omnipotentis verbi Chri-
ſti virtute panis & vini ſubſtantia in
veram Chriſti carnem & verum eius ſan-
guinem tranſierunt, Sacerdos corpus Do-
minicum, mox & ſanguinem, ſub panis
vinique ſpecie in altum eleuatum, popu-
lo exhibet conſpiciendum, & adorandum,
ſimul illis in memoriam reducens, Do-
minum pro ſalute noſtra, ita vt ab omni-
bus conſpici poſſet, in crucis patibulo ſu-
blimem pependiſſe, & ſalutare eius cruo-
rem de ſacroſanctis vulneribus eius vber-
tim promanari.

De extentione manuum.

Sacerdos manus protendens, inſinuat
Chriſti in cruce extentionem, ipſi qui
dem Chriſto acerbiffimā, nobis au-
tem ſalutarem, qua pius Dominus manus
ſuas extendiſſe innuitur, vt omnia trahat
ad ſeipſum, & diſperſos nos congreget, &
amico complexu miſeros conſouens, &
ſuis nos contegēs meritis, ereptos à dam-
natione ad æternam nos ſecum introdu-
cat beatitudinem.

Ioan. 12.

De

*Dequina consignatione, &
mox de trina.*

Post eleuationem Sacerdos quinque Crucis signacula manu super Oblationem extendit, Significans sacrosanctum corpus Domini quinque præcipuis vulneribus pro salute nostra confossum. Ideoque enixius Patrem cœlestem deprecatur, vtram acerbam Filij passionem, & tolerata pro delictis hominum tot vulnera, omnibus, pro quibus nunc sub Mysterio repetita Christi filij passio ei proponitur, pro benignitate & misericordia sua sinat conducere ad salutem. Et mox trinam consignationem Crucis super oblationem repetens, Significat tres hominum conditiones, quos huius Sacri Mysterium contingit. Beatorum in cœlis, qui glorificati corporis Christi aspectu iam satiantur, quibus hoc Mysterium proficit ad gloriam. In Christo defunctorum, qui in charitate quidem Dei, non tamen omnis prorsus labis immunes, ex hac vita excesserunt, vt beatitudinem, quam spe securi, nondum tamen re ipsa possident, per virtutem tam salutaris Sacrificij celerius assequantur. Et peregrinantium super terram, vt

DE MYSTERIIS

Domini nostri Iesu christi meritis apud Patrem commendati, cœlesti benedictione & gratia repleti, bonis omnibus abundemus, ab omnibus pariter muniamur aduersis.

De Tunsione pectoris.

Sacerdos facta omniū in Christo quiescentium commemoratione, pectus tunc dit & voce aliquantum eleuata pro viuissimam orationem ad Deum fundit, illam pœnitentis Latronis obsecrationem nobis in memoriam reducens, quæ pendente in cruce Dominum, & pro delictis omnium satisfaciendū appellans, Memento, inquit, mei Domine, dum veneris in regnū tuū. Qui propriis meritis miser, sed Domini miseratione fœlix, hanc plenam consolationis vocem audiuit, Amē dico tibi, quia hodie mecum eris in paradiso. Quæ nos gratuita christi miseratione animati, quæ tumuis delictis grauati, & meritis vacui, de multitudine tamē miserationum Dei sperantes, partem nobis & societatem cum sanctis & Electis donari postulamus, Per eundem CHRISTVM dominum nostrū.

De alijs octo signis Crucis.

TRes Crucis conſignationes, quæ ſu-
per oblationem adhuc adopertam
ſiunt, tres horas ſignificant, quibus
Dominus in cruce viuus pependit, qua ſi-
gnificatione à nobis compèdioſa memo-
ria exigitur omnium eorum cruciatuum
quos innocens Dominus pro nobis tole-
rauit. Hinc Sacerdos velamẽ de calice de-
ponens, iam Dominicæ mortis com-
memorationẽ nobis ingerit, ad quam ipſum
velum tẽpli diſciſſum eſt in duas partes.
Ideoque alias tres Cruces ſuper detectum
Calicem ingeminat, tres alias horas indi-
cans quibus iam demortui corpus vſque
ad vesp̃eram in Cruce perdurauit. Tandẽ
intra labrum Calicis & pectus ſuum du-
cens duas cruces, Myſterium illud ſubin-
dicat, quo de mortui Saluatoris latere ſã-
guis profluxit & aqua, vt per hanc ſordiũ
noſtrarum emundatio, per illum verò ſa-
lutis noſtræ preciũ, ex eodem ſalutis fon-
te nobis proueniret.

*De exaltatione vocis in oratione domini-
ca, & poſt eam de deſiſtione ho-
ſtiæ in corporali.*

Sacerdos conſecratam hoſtiam ſupra
calicem eleuans, in longo ſilentio vo-

cē extollit, vt insinuet Christum in cruce subleuatum post exantlatos diros cruciatus, cum valido clamore spiritum emisisse. Responso circumstantium, luctum significat mulierum, & notorum qui à longe stantes, patientem Dominum, & cum clamore expirantem, non sine magno cōpationis dolore, conspiciebant. Mox Sacerdos corpus Domini rursus in corporali deponēs, & calicem cooperiens Domini nobis insinuat sepulturam.

*De silentio post orationem Dominicā,
& de Patenæ elevatione.*

Silentium post orationem Dominicā, siam illam sequentis diei sabbati quietem indicat, qua Dominus in sepulchro quieuit. Similiter & mulieres secundum legem siluerūt Sabbato, quæ deinde sumptis, quæ ante emerant, aromatibus ad vngendum eum venturæ erant. Patena verò, quæ splendore suo, & metalli nobilitate Christi diuinitatem rectè designat ante oculos nostros conspicienda tenetur, vt meminerimus inter hæc omnia aduersa Christi humanitatem, vtcunque infirma & despecta apparuerit, nunquam tamen à diuinitate fuisse derelictam.

De eleuatione vocis ad Pax Domini, &c. & de fractione Hostiæ, & commixtione.

IAm alia vocis eleuatione Sacerdos Dominicæ resurrectionis lætitiā in cordibus fidelium excitare intendit, verbis etiam exprimens illam resurgentis Domini, & discipulos suos inuisentis, salutationem. Pax, inquit, Domini sit semper vobiscum, innuens Christum, post toleratum pro delictis hominum supplicium, à mortuis resurgentem, pacem nobis cum Deo reddidisse. Simul & Hostiæ consecratæ fractione, illam panis fractionem subindicat, cuius indicio dominum à mortuis suscitatum, Discipuli verè cognouerunt. In tres verò partes cōsecrata Hostia diuiditur, ad designandas tres hominum conditiones, ad quos huius Sacrificij Mysterium pertinet.

Prima pars Hostiæ, quæ & maxima est, Beatos significat, qui in cœlis cum Deo æterna beatitudine perfruuntur. In altera intelliguntur hi, qui in charitate Dei, cum signo fidei, ex hac vita migrauerunt, nondum tamen satis expiati, ad illas beatas sedes nondum recepti sunt, de sua tamen salute certi, & securi expectant, vt maximè sanguinis Christi

Roma. 5.

Luca 24.

virtute, & passionis eius merito, cum beatis in illo felici consortio celerius coniungantur. Ideoque hæc particula cum alia, quæ beatos significat, mox in Patena componitur. Tertia consecratae Hostiæ pars nos designat, qui super terram à Domino peregrinamur, nondum effecti participes gloriæ sanctorum, sed inter varias mundi calamitates mortis & passionis Domini similitudini configurati, ob id hæc particula intra calicem, qui passionis mysterium adumbrat, reponitur, & cum sanguine Christi permiscetur, ut inde intelligamus nos gloriæ Christi consortes aliter esse non posse, nisi passionum eius fuerimus participes. In commixtione etiam corporis & sanguinis Domini, animæ Christi post mortem cum corpore coniunctio significatur, quam ex virtute Trinitatis contigisse per trinam crucis consignationem innuitur. Quæ etiam tres cruces triplicem illam pacem demonstrant, Christi merito nobis impetratam, videlicet, ut in diebus peregrinationis nostræ foris tranquillam à tumultibus vitam, & intus conscientiæ quietem, ac demum æternam cum beatis felicitatem ex Domini misericordia obtineamus.

De Agnus Dei.

HAEc vox gratulantis Ecclesiæ, gloriam Ascensionis Dominicæ nobis reuocat in memoriam. Christū enim ad dandam pœnitentiā & remissionem peccatorū, pacem hominibus cum Deo stabi- liendam, & vt pro peccatis populi vultui Dei semper appareat, Deus à mortuis excitauit, & Principē & Saluatorem exalta- uit, ad quem in dextera patris exaltatum supplicantis populi vox succlamat, mise- ricordiam & pacem ab eo dari sibi expe- tens, cui permissa est omnis potestas in *Mat. 28.*
cœlo & in terra.

De osculo Pacis & Communione.

ANte Communicationē sacrosanctæ Eucharistiæ sacerdos pacem im- precatur circumstanti Ecclesiæ, & oscu- lum pacis offert, quod initio à sacerdote facto, deinde transit per vniuersos, quo admonemur, sicut nos per mortem filij, cuius memoriam in hoc sacrificio cele- bramus, recōciliati sumus Deo, ita etiam ad inuicem debere esse concordēs, ser- uantes vnitatem spiritus, in vinculo pa- cis. Neque enim odiis aut contentioni- bus diuidi oportet eos, qui vno omnes *Ephes. 4.*
1. Cor. 10.

pane participantes in vnum Christi corpus coalescunt, & inuicem membra efficiuntur, & eundem in coelis inuocant Patrem, eandemque expectant aeternae vitae hereditatem. Hoc etiam osculo, quod à sacerdote oblatum omnes suscipiunt, vnus omnium consensus super omnibus, quæ hoc sacrificio peracta sunt ostenditur. Et quoniam de sacrosancta Eucharistia raro communicant praesentes, saltem osculum pacis, pro vnitatis Symbolo inuicem & dant & recipiunt.

Roma. 5. Sed & Spiritus sancti missio per osculum commodè intelligitur, qui adueniens diffundit in cordibus charitatem, cuius signum est osculum pacis. Communio autem, quæ post sacrosanctæ Eucharistiæ participationem recitatur, pro gratiarum actione adhibetur.

De Complenda.

Nouissima oratio, quam Complendam appellant, præterquam quòd ipsa apud Patrem in nomine Filij eius Iesu Christi domini nostri pro nostris necessitatibus interponitur, insuper earum orationum nos (ad firmandam spem & consolationem nostram) comonefacit quibus nunc ad dexteram Patris sedens Christus,

salutem nostram promouere non desinit, qui mortuus est, imò qui & resurrexit, qui est in dextera Dei, qui etiam interpellat pro nobis: Qui per id, in quo est similis nobis, patri nos recõciliat, In quo autem est equalis patri, ipse propitiatur peccatis nostris, & sanat infirmitates nostras, & diuina sua potestate ad salutem nostram necessaria abundè largitur.

Psal. 102.

*De Conclusionẽ Missæ, & Benedi-
ctione Sacerdotis.*

Sacerdos finem huius Sacri populo denunciãs, simul eos ad gratiarum actionẽ cohortatur. Ite Missa est, inquit: aut, Benedicamus domino. Ad vtrunque autem respondetur, Deo gratias. Quo commonemur, cum iam Dominicæ passionis (cuius virtute tota humani generis salus comparata est) memoriam perferimus, & meritum passionis ac sanguinis Christi per virtutẽ huius sacrificij, fide, & deuotione, & oratione, nobis applicauerimus, dignum esse, vt pro tantis donis Deo gratias agamus. Quibus ritè peractis, signo crucis populũ muniens sacerdos protectionem, & tutelam, & custodiam à Deo eis precatur, significans negotiorum nostrorũ successus fœlices ex

DE CELEBRATIONE

sola Dei benedictione prouenire, ac totam salutem nostram à protectione & gratia eius expectandam ac petendam esse.

IN CELEBRATIONE SACRAE MISSAE

ad circumstantes, Exhortatio.

Dilecti in Christo Iesu Domino nostro. In hoc sacro, in quo nos Dominum & Redemptorem nostrum Iesum Christum in suo vero Corpore & Sanguine, ad memoriam salutiferæ passionis suæ Deo Patri cœlesti sistere intēdimus, totum redemptionis nostræ opus, in cordibus & cogitationibus nostris breuiter reuoluere debemus, & initio nobis in memoriam redigere. Quod cum genus humanum ob vnius delictum, iræ Dei & damnationi obnoxium teneretur, & hominis natura peccato deprauata, & ab adolescentia in malum pronata esset, vnde deprauati filij Adæ peccata peccatis accumulabant, & iustam Dei iram & damnationem contra se grauius incitabant. Tunc Deus Pater magnæ dilectionis, & immensæ misericordiæ, af-

Roma. 5.

Ephes. 2.

Psal. 50.

Gene. 6. 8

Ioan. 3.

fictionem populi sui miseratus (sicuti promiserat) vnicum & dilectum filium suum miserit in mundum , vera humanitate indutum , & carne nostra circumdatum , supra quem omnium nostrum posuit iniquitates , & soluendis pœnis subiecit eum . Qui peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum , & innocens pro peccatoribus , & iustus pro iniustis sanguinem fudit , & amaram pertulit mortem , & hoc ipso Corporis & Sanguinis sui sacrificio pro peccatis omnium satisfecit , & mundum Deo reconciliauit.

*Galat. 4.**Esaie 53.**1. Petri 2.**Hebr. 10.**2. Cor. 5.*

Cuius sacrificij figuram varia patrum sacrificia prætulerunt, quæ ipsi ideo celebrarunt , vt fidem suam in hoc futurum sacrificium testarentur , & Deo cum pro aliis beneficiis , tum præcipuè pro redemptione , quam futuram expectabant , gratitudinem suam declararent , & fructum futuri sacrificij , fide , deuotione , & oratione sibi applicarent , & appropriarent. Quos Deus non propter ipsorum sacrificia , sed in fide venturi sacrificij , & in meritis Saluatoris Iesu Christi iustificauit , & saluos fecit.

Quemadmodum & nos , & qui post

nos vsque ad finem seculi futuri sunt, remissionem peccatorum, reconciliationem cum Deo, salutem & redemptionem in sola huius Sacrificij virtute inuenire, & accipere possumus.

Act. 4.

& 10.

Vnde Christus Dominus & Redemptor (sicut in Malachia prænunciatum, & in Melchisedech præsignatum fuerat)

Malac. 1.

Gene. 14.

Matt. 26.

mundam hanc & salutarem Corporis & Sanguinis sui, sub speciebus panis & vini, oblationem Ecclesiæ suæ tradidit, & in memoriam suæ passionis offerendam & sumendam commendauit: Non sic, quòd remissionem peccatorum, & reconciliationem cum Deo, quotidie de nouo nos oporteat mereri, quasi Christus non sufficientissimè, & plenissimè, & perfectissimè meruerit: Sed vt sic pro impetrata redemptione, & cunctis Dei beneficiis gratias agamus, vt ea quæ in Crucis Sacrificio Christus impetrauit ac promeruit, nos hoc rememoratiuo mortis suæ sacrificio nobis applicare, & appropriare, & ad nostram ipsorum salutem iisdem frui valeamus.

Ideoque dilecti in Domino, corda & animos vestros in hanc intendere actionē sedulò curetis, & iuxta Domini man-

datum, salutiferæ mortis & innocentissimæ passionis eius memoriam pari voto celebretis, & seriò apud vos recogitetis quid pro nobis nostrâque salute Dei Filius fecerit & pertulerit, quomodo innocentissimus Dominus, cum iam à Discipulo proditus esset, in horto præ expectatione tam amaræ passionis, acri mœnore usque ad sudorem sanguineum angustiat, ab irruentibus inimicis immisericorditer captus & ligatus, ignominiosè ad iudices tractus, falsò accusatus, à ministris tota nocte inter opprobria, illusus, à militibus crudeliter flagellatus, & tandem in crucem adactus sit, in qua inter dira conuitia exprobrantium inimicorum, & inter acerbissimos cruciatus innocentem animam exhalarit. Hæc omnia ob hoc sustinens, ut sacrosancti sanguinis sui effusione sordes peccatorum nostrorum ablueret, & morte innocenti debitas pœnas nostras dissolueret, æternam damnationem à nobis auerteret, & æternam nobis vitam promereretur.

In quo immensam Dei Patris in nos dilectionem agnoscere debemus, qui *Roma. 8.* etiam proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis tradidit illū. Similiter & Filij

- Philip. 2.* Dei Domini nostri Iesu Christi proutam
& nobis salutarem obedientiam confide-
rare debemus, qui mira erga nos dilectio-
ne, cum in gloria Dei esset, usque ad extre-
Coloss. 2. mas miseras nostras semetipsum exinan-
uit, & mortem crucis subiit, ut mortuos
peccato æternæ redderet vitæ. Cum ita-
que remissionem peccatorum, ut reconci-
liationem cum Deo, salutem & redemptio-
nem non in nobisipsis, sed in solo Christi
sanguine, & eius meritis inuenire & acci-
pere possimus.

Ideo eum ipsum in vero corpore & san-
guine suo (sicut seipsum semel in cruce,
modo crucis & passibili obtulit ad mor-
tem) Sic nunc incruento & impassibili
modo, non iam ad mortem, sed sub Myste-
rio, Deo patri sistere, ac innocentissimi
Filij passionem pro nobis toleratam, &
suum pro nobis sanguinem Patri inge-
rere, eumque toto corde deprecari volu-
mus, ut propter tam salutaris passionis,
& effusi sanguinis merita, nobis, ac om-
nibus Christi membris, fidei nostræ do-
mesticis, siue in corporibus, seu extra cor-
pora constitutis, misereri dignetur, & nunc
& omni tempore eadem ipsa, quæ Christus
Dominus in cruce pro omnibus prome-

ruit, & fidelibus omnibus, nobis ad salutem & redemptionem nostram seruire & prodesse permittat. Et quò firmiùs & arctiùs Christo velut membra adglutinemini, & gratia ac donis ipsius ad fulciendas animas vestras, vberius perfruamini, sub finem sacrosanctum corporis & sanguinis Domini sacramentũ: Si nõ ore sacramentaliter, saltem corde spiritualiter, cum fide & deuotione percipite. Et Deo de omnibus beneficiis suis gratias agentes, & vosmetipsos, cum toto orbe Christiano diuinæ tutelæ & protectioni committentes, domum redite, fiduciam habentes bonam, Deum omnipotentem nobis Christi filij sui merita impartiri, propter ipsum nobis misericordem esse, nos protectione sua munire, & tam præsentis, quàm æternæ vitæ felicitàtem, secundum veritatem & misericordiam suam, nobis elargiri velle, Per Christum Dominũ nostrum, cui cum patre & spiritu sancto sit omnis honor & gloria, in secula seculorum,

A M E N.

Reuissum & admissum per Simonem de Planen Asperen, Subplebanum Ecclesiæ Collegiatæ beatæ Mariæ virginis Antuerpien.